

การทำบุญ.....ที่ถูกลืม...."ชอบทำบุญแต่ไร้หัวใจ"

นำเสนอเมื่อ : 14 พ.ค. 2552

การทำบุญ.....ที่ถูกลืม

"คุณนายแก้ว" เป็นเจ้าของโรงเรียนที่ชอบทำบุญมาก เป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าทอดกฐินอยู่เนือง ๆ ใครมาบอกบุญสร้างโบสถ์วิหารที่ไหน ไม่เคยปฏิเสธ เรอปดิมปีมากที่สุดที่ถวายเงินนับแสนสร้างพระซังถาวรข้างโรงเรียน แต่เมื่อใดทราบว่ามีนักเรียนคนหนึ่งไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียน คางชำระมาสองเทอมแล้ว เธอตัดสินใจไล่นักเรียนคนนั้นออกจากโรงเรียนทันที

"สายใจ" พายวัย ๗๐ และเพื่อนซึ่งมีอาชีพการไปถวายภัตตาหารเช้าที่วัดแห่งหนึ่ง ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นที่ศรัทธาหนักของประชาชนทั่วประเทศ ชาวบ้านนั้นมีความทำบุญอยู่จริง จงหาหนัดไปด้วยรถ เมื่อใดเวลาพระฉันเสร็จญาติโยมก็พากันกลับ สายใจพาหญิงชราและเพื่อนผู้พิการเดินกระเวยองกระแยะฝ่าแดดคลาไปยังถนนใหญ่ เพื่อขึ้นรถประจำทางกลับบ้าน ระหว่างนั้นมีรถเก๋งหลายคันแล่นผ่านไป แต่ตลอดเส้นทางเกือบ ๓ กิโลเมตร ไม่มีผู้ใจบุญคนใดรับผู้เฒ่าและคนพิการขึ้นรถเพื่อไปส่งถนนใหญ่เลย

☑ เหตุการณ์ทำนองนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกประหลาดในสังคมไทย "ชอบทำบุญแต่ไร้หัวใจ" เป็นพฤติกรรมที่พบเห็นได้ทั่วไปในหมู่ชาวพุทธ ทำให้เกิดคำถามขึ้นมาว่า คนไทยนับถือพุทธศาสนาจนอย่างไร จึงมีพฤติกรรมแบบนี้กันมาก เหตุใดการนับถือพุทธศาสนาจึงไม่ช่วยให้คนไทยมีหัวใจต่อเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่ทุกข์ยาก การทำบุญไม่ช่วยให้คนไทยมีเมตตาคุณต่อผู้อื่นเลยหรือ

หากสังเกตจะพบว่า การทำบุญของคนไทยมักจะกระทำต่อสิ่งที่อยู่สูงกว่าตน เช่น พระภิกษุสงฆ์ วัดวาอาราม พระพุทธรูป เป็นต้น แต่กับสิ่งที่ถือว่าอยู่ต่ำกว่าตน เช่น คนยากจนหรือสัตว์อายุใหญ่ เรากลัวและเกลียดกันมาก (ยกเว้นคนหรือสัตว์ที่ถือว่าเป็น "พวกกู" หรือ "ของกู") แม้แต่เวลาไปทำบุญที่วัด เราก็มักจะเกลียดสามเณรและแม่ชี แต่กลับรักเด็กที่กับพระสงฆ์ อะไรทำให้เราชอบทำบุญกับสิ่งที่อยู่สูงกว่าตน ไชหรือไม่ว่าเป็นเพราะเราเชื่อว่าสิ่งที่อยู่สูงเหล่านั้น สามารถบันดาลความสุขหรือให้สิ่งดี ๆ ที่พึงปรารถนาแก่เราได้ เช่น ถาที่อาหารถวายพระ บริจาคเงินสร้างวัดหรือพระพุทธรูป ก็จะได้รับความเป็นสิริมงคล มีอายุ วรรณะ สุขะ เป็นต้น หรือช่วยให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ มีความสุขสบายในชาติหน้า ในทางตรงกันข้าม สิ่งที่อยู่ต่ำกว่าเรานั้นไม่มีอำนาจที่จะบันดาลอะไรให้เราได้ หรือไม่ช่วยให้เราสุขสบายขึ้น เราจึงไม่สนใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นแก่แก่ให้เหลือเหล่านั้น

นั่นแสดงว่าที่เราทำบุญกันมากมายก็เพราะหวังผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ ดังนั้น ยิ่งทำบุญด้วยท่าที่แบบนี้ก็ยิ่งเห็นแก่ตัวมากขึ้น ผลคือ จิตใจยิ่งคับแคบ ความเมตตาคุณต่อผู้ทุกข์ยากมีแต่จะน้อยลง ไม่ต้องสงสัยเลยว่า การทำบุญแบบนี้จะทำให้บุญน้อยลงแน่นอน นอกเหนือจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น หากถวายอาหาร อารานนหมอมให้พระสงฆ์มีกำลังในการศึกษาปฏิบัติธรรมได้มากขึ้น แต่อาจมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นด้วยเพราะเจือด้วยความเห็นแก่ตัว ยิ่งถ้าทำบุญ ๑๐๐ บาท เพราะหวังจะได้เงินล้าน บุญที่เกิดขึ้นย่อมมีน้อยลงไปอีกเพราะเชื่อถือว่า "ค่ากำไรเกินควร"

บุญที่ทำไมในรูปของการถวายทานนั้น ไม่ว่าจะเป็นการให้อาหารหรือเงินก็ตาม จุดหมายสูงสุดอยู่ที่การลดความยึดติดถือมั่นในตัวกู ของกู ยิ่งลดได้มากเท่าไร ก็ยิ่งเข้าใกล้พระนิพพานอันเป็นประโยชน์สูงสุดที่เรียกว่า "ปรนิมิตตะ" ซึ่งสูงกว่าสวรรค์ในชาติหน้า (สัมปรายภพ) หรือความมั่งมีศรีสุขในชาตินี้ (ทิฏฐิธัมมิภพ) แต่หากทำบุญเพราะหวังแต่ประโยชน์ส่วนตน อยากได้เขาตัวมาก ๆ แทนที่จะสละออกไป ก็ยิ่งห่างไกลจากนิพพานหรือกลายเป็นอุปสรรคขวางกั้นนิพพานด้วยซ้ำ อันที่จริงอย่าว่าแต่เงินทานเลย แม้แต่ความสุขในปัจจุบันชาติก็อาจเกิดขึ้นโดยยาก เพราะจิตที่ติดแต่จะเอาเห็นเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์

ในทานมหัศจรรย์ อังคตตรนิทกย พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระสาวิกว่า ทานที่ไม่มัวอันสูงส่งมาก ได้แก่ "ทานที่ให้อย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสิ่งสมมุติ" รวมถึงทานที่ให้เพราะต้องการเสวยผลในชาติหน้าเป็นต้น พิจารณาเช่นนี้ก็พบว่าทานที่ชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ทำกันนั้นหาใช่ทานที่พระองค์สรรเสริญไม่ นอกจากทำด้วยความมุ่งหวังประโยชน์ในชาติหน้าแล้ว ยิ่งมักมีเยื่อใยในทานที่ถวาย กุศลคือ ทั้ง ๆ ที่ถวายให้พระสงฆ์ไปแล้ว ก็ยังไม่ยอมสละสิ่งนั้นออกไปจากใจ แต่ใจยังมีเยื่อใยในของชัณนั้นอยู่ เช่น เมื่อถวายอาหารแก่พระสงฆ์แล้ว ก็ยังเฝ้าดูว่าหลวงพ่อจะตักอาหารของฉัน "ฉัน" หรือไม หรือหากทานไม่ฉัน ก็รู้สึกไม่สบายใจ คิดไปต่าง ๆ นานา นั้นแสดงว่ายังมีเยื่อใยยึดติดผูกพันอาหารนั้นว่าเป็นของฉันอยู่ ไม่ได้ถวายให้เป็นของทานอย่างสิ้นเชิง

เยื่อใยในทานอีกลักษณะหนึ่งที่เราเห็นได้ทั่วไปก็คือ การมุ่งหวังให้ผู้คนรับรู้ว่าทานนั้น ๆ ฉันเป็นผู้ถวาย ดังนั้น ตามวัดวาอารามต่าง ๆ ทั่วประเทศ ของใช้ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ขาม แก้วน้ำ หม้อ โข่ เก้าอี้ ตลอดจนของประดับประดาต่างในโบสถ์ วิหาร และศาลาการเปรียญ จึงมีชื่อผู้บริจาคอยู่เต็มไปหมด กระทั่งพระพุทธรูปก็ไมละเว้น ราวกับจะยังแสดงความเป็นเจ้าของอยู่ หากมีก็หวังให้ผู้คนชื่นชมสรรเสริญตน การทำบุญอย่างนี้ จึงไม่ได้อะไรเลยแต่ยึดติดถือมั่นในตัวตนเลย หากเป็นการประกาศตัวตนอีกแบบหนึ่งนั่นเอง

การทำบุญแบบนี้มีข้อดีตรงที่ช่วยอุปถัมภ์วัดวาอารามและพระสงฆ์ให้ดำรงอยู่ได้ในอีกด้านหนึ่ง ก็ไม่ส่งเสริมให้ผู้คนมีความอึดเพื่อเนื้อแผ่นกัน โดยเฉพาะการช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากหรือโรอันหาจวสาหา ดังนั้น จึงไม่หาแปลกใจที่เมืองไทยมีวัดวาอารามใหญ่โตและสวยงามมากมาย แต่เวลาเดียวกันก็มีคนยากจนและเด็กที่ถูกทอดทิ้งเป็นจำนวนมาก ไม่นับสัตว์อีกนับไม่ถ้วนที่ถูกละเลย หรือถูกปลิดชีวิต และกระทั้งในเขตวัด

อันที่จริง ถ้ามองให้กว้างกว่าการทำบุญ ก็จะพบปรากฏการณ์ในทำนองเดียวกัน นั่นคือ คนไทยนิยมทำดีกับคนที่ถือว่าอยู่สูงกว่าตน แต่ไม่สนใจที่จะทำดีกับคนที่ถือว่าต่ำกว่าตน เช่น ทำดีกับเจ้านาย คนรวย ข้าราชการระดับสูง นักการเมือง ทั้งนี้ ก็เพราะเหตุผลเดียวกัน คือ คนเหล่านั้นให้ประโยชน์แก่เราได้ (หรือแม้เขาจะไม่ให้ก็ตาม แต่ก็สามารถให้โทษได้) ประโยชน์ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นประโยชน์ทางวัตถุ อาจเป็นประโยชน์ทางจิตใจก็ได้ เช่น คำสรรเสริญหรือการให้ความยอมรับ ประการหลัง คือ เหตุผลสำคัญที่ทำให้คนไทยชวนช่วยช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากอย่างเต็มที่ แลกกับมีเงินเฉยหากคนที่เดือนร้อนนั้นเป็นพม่า มอญ ลาว เขมรหรือกระเหรี่ยง ไชหรือไม่ว่าคำชื่นชมของพม่าหรือกระเหรี่ยง ความหมายกับเราเหนือกว่าคำสรรเสริญของฝรั่ง

บุคคลจะได้ชื่อว่าเป็นคนใจบุญ ไม่ใช่เพราะนิยมทำบุญกับสิ่งที่อยู่สูงกว่าตนเท่านั้น หากยังยินดีที่จะทำบุญกับสิ่งที่เสมอกับตนหรืออยู่ต่ำกว่าตนอีกด้วย แม้เขาจะไม่สามารถให้คนที่ให้โทษแก่ตนได้ ก็ช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ เพราะมีใจหวังผลประโยชน์ใด ๆ นอกจากความปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์ นั่นคือกรุณาที่แท้ในพุทธศาสนา การทำดีโดยหวังผลประโยชน์หรือยังมีการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติอยู่ ย่อมไม่อาจเรียกว่าทำด้วยเมตตาคุณอย่างแท้จริง

จะว่าไปแล้ว ไม่เพียงความใจบุญหรือความเป็นพุทธเท่านั้น แม้กระทั่งความเป็นมนุษย์ก็วัดกันที่ว่า เราปฏิบัติอย่างไรกับคนที่อยู่ต่ำกว่าเราหรือมีอำนาจน้อยกว่าเรา เราได้วัดที่การกระทำต่อคนที่อยู่สูงกว่าเราไม่ว่า เราจะได้หรือไม่ได้เลย เด็กเล็ก ผู้หญิง คนชรา คนยากจน คนพิการ คนป่วย อุปถัมภ์พระสงฆ์มากมาย ก็ยังเรียกไม่ได้ว่าเป็นคนใจบุญ เป็นชาวพุทธหรือเป็นมนุษย์ที่แท้ ไม่ผิดหากจะกล่าวว่าเป็นแค่เครื่องวัดความเป็นศาสนิกที่แท้ในทุกศาสนาด้วย แม้จะปฏิบัติตามประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัดแต่มีเมตตาคุณทุกขกของเพื่อนมนุษย์ หรือยิ่งกว่านั้นคือกตัญญูที่มีต่อผู้คนในนามของพระเจ้า ย่อมเรียกไม่ได้ว่าเป็นศาสนิกที่แท้ จะกล่าวไปถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ในแง่ของชาวพุทธ การช่วยเหลือผู้ที่ทุกข์ยากเดือนร้อน ทั้ง ๆ ที่เขาไม่สามารถให้คนที่ให้โทษแก่เราได้เป็นเครื่องฝึกใจให้มีเมตตา กรุณาและลดละความเห็นแก่ตัวได้เป็นอย่างดี ยิ่งทำมากเท่าไร จิตใจก็ยิ่งเปิดกว้าง อัตตาก็ยิ่งเล็กลง ทำให้มีที่ว่างเปิดรับความสุขได้มากขึ้น ยิ่งให้ความสุขแก่เขามากเท่าไร เราเองก็ยิ่งมีความสุขมากเท่านั้น สมดังพุทธพจน์ว่า "ผู้ให้ย่อมได้รับความสุข" เป็นความสุขที่ไม่หวังจะได้รับ แต่ยิ่งไม่หวังก็ยิ่งได้ ในทางตรงข้ามยิ่งอยากก็ยิ่งไม่ได้

เมื่อใจเปิดกว้างด้วยเมตตากรุณา เราจะพบว่าไม่มีใครที่อยู่สูงกว่าเราหรือต่ำกว่าเรา ถึงจะเป็นพม่า มอญ ลาว เขมร กระเหรี่ยง ลัวะ ชม เขาก็มีสถานะเสมอเรา คือเป็นเพื่อนมนุษย์ และเป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายกับเรา แม้แต่สัตว์ก็เป็นเพื่อนเราเช่นกัน จิตใจเช่นนี้ คือจิตใจของชาวพุทธ และเป็นที่สุดของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง การทำนุบำรุงพุทธศาสนาที่แท้ ก็คือการบำรุงหลอเลี้ยงจิตใจเช่นนี้ให้เจริญงอกงามในใจเรา ในลูกหลานของเรา และในสังคมของเรา หาใช่การทุ่มเงินสร้างโบสถ์ วิหารราคาแพง ๆ หรือสร้างพระพุทธรูปใหญ่โตที่สุดในโลกไม่

ดังนั้นเมื่อใดที่เราเห็นคนทุกข์ยาก ไม่ว่าเขาจะเป็นใครมาจากไหน เชื่อว่าจิตใจจะ ต่ำต้อยเพียงใด อย่าได้เบือนหน้าหนี ขอให้เปิดใจรับทุกข์ของเขา แล้วถามตัวเองว่าเราจะช่วยเหลือเขาได้อย่างไร เพราะนี่คือโอกาสดีที่เราจะได้อำนาจ สดละอัตตาตัวตนและบำรุงพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ขอบคุณที่มา: พระไพศาล วิสาโล

ข้อมูลจาก <http://board.palungjit.com/>